

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu întregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiu. séu prin posta séu prin domnii co-ectori.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprilie 1877.

Anulu X.

Sumariu: O lacrima ferbinte. (Urmare). — Documente la istori'a revolutiunei ung. din a. 1848/9. (Fine.) — Romanulu in poesi'a sa poporale. (Urmare). — Studie dietetice populare. (Fine.) — Bibliografia.

O lacrima ferbinte.

(Urmare.)

Abia statorisamu planulu, candu usi'a se deschide cu vehementia, si oficierulu de mai nainte intra in casa cu 10 honvedii. In 5 minute se fiti gata se veniti cu noi. Ungurii se retragu la Ungari'a, se aduca ajutoriu nou, si ducu cu sine pe toti locuitorii. Contradicere nu suferiu, s'a rastitu catra noi. Védiendu cà nu ne miscamu, a comandatu se se întrebuintieze fórtia, ne-au scosu afara, pe mam'a mea diumetate mórtá, au pus'o într'o calésca, unde amu cunoscutu pe dómn'a spanului camerariu r. Vida. Tatalu meu calare, noi trei frati pe diosu. Esindu din curte afara, vedeamu pe déluri schinteindu s, flacarandu puscaturile; audiamu strigatele romanilor mai alesu o parte din ei s'au apropiatu pana in cimiterimulu romanescu, care era peste ulitia dela cas'a nóstra 200 de pasi departatu, am auditu nu strigandu, dara urlandu unu glasu: „Inainte fetiori, unulu se nu scape; mórté pentru mórté!” Amu ajunsu in piatia tocma pre candu confusiunea între unguri era la culme. Mai multe dame de unguru rogau pe Hatvany, ca déca n'aru fi elu in stare se'i apere, se le dea pace la femei si copii, cà-ci avendu ei între orasiani romani o multime de prietini si rudenii, ii voru apara acestia, pe cumu i'au aparatu si pana aici; dara Hatvany le a respunsu cu trufia: „Pana vedeti sabi'a in man'a mea, n'a aveti se ve temeti.”

Intr'aceea se retrasera si legionarii nemti pana in orasiu; ungurii s'au pusu in miscare luandu-ne in miulocu pe toti orasienii; dara abia amu ajunsu la podulu de peste Cerniti'a; partea cea mai mare a honvediloru si tunurile abia pornisera din piatia; eu si fratii mei eramu pe podu, parintii mei togma trecusera podulu, inaintea loru érá avantgard'a ungu-riiloru; intanerecu cumplitu, plouá mereu, numai plan-sulu celoru din apropiere se audia. In acele momente romanii se aruncara asupra ungu-riiloru între puseaturi si strigate terribili; soldatii unguri au inceputu a strigá: „Inainte cu tunurile si cu calaretii!” Acestia inse n'au pututu trece podulu, cà-ci era plinu de femei si copii. Atunci amu auditu dicéndu pe Hatvany: „Cetatiunii acuma se se mantuiésca fiesce-

cine cumu va sci, eu nu ve pociu mantui.” A comandatu se dea înainte cu tunurile, si trup'a întréga se si sparga drumu pîntre romani. Tunurile au ajunsu la podu, soldatii aruncau femeile si copii in laturi, fórté multi au caditu suptu podu; peste altii au trecutu tunurile si caii. Scenele cele mai fioróse ni se presentara. Vaiete infricosiate, pareá cà a sositu din'a cea de apoi, finitulu lumei. Mamele strigan dupa copii, acestia dupa parinti; multe femei prindiendu-se cu manile de tunuri, asia cngetau se scape. Carulu pe care érá mam'a mea, l'au resturnatu honvedii de pre malulu apei in apa, cá se póta trece ei pe drumu. Tatalu meu carele era langa careta unde era mam'a mea, a patít'o asemenea; fiindu in sa ap'a mica, de si sdrobiti, dara au scapatu.

Pe cealalta tiermure de catra orasiu, tatalu meu a dusu pe mam'a mea teraindu-o acasa; eu m'am apucatu cu amendoue manile de unu pitioru de podu pe din afara catra apa, si asia am remasu spendiurandu in aeru cá unu patrariu de óra, pana ce au trecutu toti ungurii, se nu me sdrobésca trecéndu pe langa mine caii si tunurile; dupa aceea m'am coboritu pe podu in diosu in capulu podului, unde amu statu fara se sci de parintii si fratii mei, pana s'a facutu diua. Intr'aceea lupt'a curgea cu mare inversiunare, dara nu tienù multu, cà-ci ungurii fura batuti si nimiciti cu totul. Romanii au intratu in orasiu; eu in urm'a loru am percursu in 10 minute totu loculu de batalia, cautandu dupa parintii si fratii mei între cei morti. N'am datu de ei; am alergatu acasa. Intrandu in curte am vediutu pe Dragosiu carele au inchiaiatu in numele ministeriului magiaru armistitiulu cu romanii, si care amblá se si caute unu locu de ascunsu. Védiendu-me, a venitu spre mine si mi a disu: „Am vrutu se intru la D vóstra in casa. se mi cautu scaparea, dara acolo e plinu de femei si copii unguri si nemti, n'amu potutu intra.” „Dara parintii si fratii mei? toti suntu in casa?” L'amu provocatu se easa afara din curte, elu mi-a disu: „Dara nu e locu in curtea d vóstra pentru unu omu nefericitu?” „Ba da, cas'a si més'a nóstra a fostu si va fi pururea deschisa pentru ori ce omu de omenia, dara presentia d-tale va periclitá viati'a nefericitoru refugiati.” A vrutu se se bage in védra, se se slobóda in fontana,

dara nu l'amu lasatu, dicându-i: „Du-te pentru Ddieu, se nu te afle aici, că ci pentru d-ta voru omorí tóte femeile si copii cari si-au cautatu la noi scutintia. A esitu din curte afara si s'a dusu. Eu am intratu in casa, unde ne-amu fi bucuratu de revedere, că pe mine m'au socotitu de mortu; dara aspectulu atatoru copii si femei nefericite, o parte mare cari scapasera mai inainte din catastrofa dela Zlatna, cari in genunchi se rogau de noi, se'i mantuimu de mórtea sigura, blastamandu pe Dragosiu, pe Hatvany si pe toti acei unguri, cari au adusu nefericirea asupr'a loru.

Era prea tristu. Evenimentele se petrecea cá fulgerulu. Peste pucine minute au intratu vre-o 100 de romani la noi, cautandu dupa Dragosiu, pe care 'lu vediusera intrandu in curte. In vanu le amu spusu că a fostu, dara a esitu afara, n'au crediutu; au cautatu in tóte locurile. Pana s'a petrecutu aceste, s'a implutu cas'a de lanceri. Parintii mei si fratii mei, impreuna cu mine nu resbiamu se aparamu femeile si copii, pe care voiá lancerii se'i omóre. Era totu ómeni necunoscuti, din sate departate, emigrati dinaintea unguriloru de pre campia, din Zarandu si din alte parti ale tierei. Nu ne credea că suntemu romani. „Ei, acuma totu insulu ar dice că e romanu, că se scape, dara in zadaru.“ Abia amu scapatu. Tre-cându Costandinu din Campeni pe la feréstra si vedindune in pericolu, a intratu pe feréstra, si batendu i cu sabi'a pe capu 'ia scosu afara si a mersu se spuie lui Iancu, se ne trimita niste gardisti, se ne apere cas'a. Abia s'au departatu, si lancerii eara au intratu in casa, si amblá că cu totu pretiulu se omóre femei si pe copii. Eu amu smancitu unu pistolu din man'a unui romanu, si amu disu: „Celu-ce indrasnesce se puna man'a pe o femeia ori copilu, indata ii stingu viéti'a. Nu vedeti că acesti'a suntu nevinovati?“ „Dara femeile si copii nostrii pe cari 'i au ucisu ungurii, n'au fostu nevinovati?“ se rastira mai multi de-odata; „noi amu juratu resbunare, si acést'a trebue se se intemple,“ ragnira cu totii. Mam'a mea a inpartitu multi bani si argentaria intre ei, numai se póta scapá viati'a acelu nefericiti. In fine vedindu că nici decátu nu ne va succede, 'i-amu luat u între noi si între cele mai mari incordari si pericole 'i-amu dusu in biseric'a romanésca, unde tatalu meu a fostu curatoru primariu, 'i-amu bagatu pe toti acolo. In pucine minute s'a implutu biseric'a si cas'a popii de femei si copii. Iancu inca venise acolo; a dispusu cá se nu li se intemple nimicu. De-odata se latiesce faim'a, care s'a doveditu mai tardiu de ne-adeverata, că ungurii fugiti intelnindu-se cu alti unguri cari le veniá intru ajutoriu, se apropie de orasiu. De locu amu plecatu pe drumulu catra Campeni; destulu ne-au disu acei nefericiti carora le-amu mantuitu viati'a, se nu mergemu nicairi; dara noi n'amu mai datu crediementu, si ne-amu dusu, fara se mai fimu potutu merge acasa. Esindu din orasiu afara, ne-amu intorsu inca odata indereptu. Orasiulu ardea in tóte partile, se audiau ici cole puscatu si strigari, era

o scena infioratória. Amu parasitu orasiulu acela, unde amu petrecutu anii tinereteloru, de care me legau multe suveniri dulci si placute, unde ne-au crescutu parintii cu atat'a grija; amu luat u cum dice romanulu, lumea in capu. Acela care n'a trecut u peste asemenea nenorocire, nu'si póte intipuf marimea nefericirei ce a suferitu acestu orasiu si toti locuitorii lui in aceste dile.

Dragosiu a fostu ascunsu la Simeonu Siulutiu, celu mai mare proprietariu in Abrudu si tienutu, omu populariu si altu mentrelea puternicu, care avé mai multi fetiori mari si o multime de servitori, afara de acestia o 100 lucratori de mine, si la mosie, ar' fi fostu in stare se se apere in contr'a ori cui mai multu timpu. Aici inca erá podurile si pivnitiele pline de femei si copii refugiatu; portile era incuiate. Intielegúndu romanii că Dragosiu e acolo, au cerutu intrare, care li s'a denegatu. Siulutiu betranulu, pe cumu de comunu se numea, le-a respunsu: Daca va vení Ianculu se'lu predea lui, ilu va da, éra poporulu infuriatu nu'lu va predá. Lancerii incunjurandu pe la vecini si priu fundulu gradinei si spargúndu coperisiulu casei pe din-apoi, au intratu de au implutu tóta curtea; desfacúndu pe din laintru pórt'a au navalitu cu sutele asia, in catu de resistentia nu mai potea fi vorba. Aflandu pe Dragosiu, l'au scosu in ulitia, si in intielesulu strictu alu cuventulu l'au taiatu in o miia de bucati cá pe unu sierpe; si se dice că n'au fostu uniculu lanceriu care se nu fi mersu acolo si se nu'si fi implantatu lancea in carnea lui Dragosiu risipita, dicúndu: „Spurcatule! asia se piara toti, cari 'si vendu sangele loru.“

Femeile si copii de ungu ru toti au scapatu, 'i-au dusu in bisericu, care era togma in vecini. Cu invasiunea dintainu a lui Hatvany au scapatu mai multe sute de unguri prin ajutoriulu romaniloru orasieni, cu deosebire femei si copii; dara peste diece dile cu invasiunea a dou'a a lui Hatvany, au peritu mai toti. — Intrandu Hatvany in Abrudu a dou'a óra, a fostu incartiratu la preotulu gr. cat. Amosu Tobias, pentru-cá numai la elu si la preotulu gr. or. Absolonu din Abrud-satu se potea afla cartiru, mancare si beutura, fiindu-cá tóta cetatea era depredata. Toti romanii pe cati ii putea prinde ungurii, chiaru si pe cersitori, orbi, schilavi, ii ducea la Hatvany, unde ii puscá pe toti inaintea ferestrei intre bisericu si cas'a preotulu, care locu fiindu mai radicat u, cergea sangele cá riulu din curte in ulitia. Preotés'a bolnavindu-se de aspectulu acesta si nefiindu niminea cine se gatésca bucatele, s'a rogatu de Hatvany, se nu se mai ucida ómenii in locul acela. Urmarea a fostu, că dupa aceea se puscau ómenii vre-o cati-va pasi mai incolo, intre bisericu si scóla.

Asiediendu se Hatvany cu oficiu lui la preotulu Amosu Tobias, indata au trimisu more consveto dupa tiegani (lautari), pe cari scotiendu i din hornuri si camine, unde era ascunsi, si aducúndu i inainte, le demandara se cante uua. Tieganii vedindu că nu i

omóra, au capatatu curagiu, si au inceputu a trage cu insufletire „Gott erhalte.“ „Afara eu tine hoheriule,“ se restira ungurii, „indata lasamu se ve spendiure. Ce feliu de musica e asta?“ „D'apoi marile si sfintiile vóstre, noi lucrú mai fainu nu cunóscemu, la tóte paradele mari acésta dícala o tragemu.“ „Hoheriule, trage marsiulu lui Klapka.“ „N'amu auditu de elu, tiucu-te,“ respunsera tiegani. „Trage adio lui Kmetti.“ „Nu scimu.“ „Dá ce sciti?“ sbierara asupr'a tieganiloru speriatu. Dá scimu se ertati, lucruri minunate, Sub o culme de cetate, „a Iancului“ si alte asemenea. „No trage ce dracu vei trage odata.“ S'au apucatu tiegani mei, au cantatu a Iancului. „Hm, trasnéscá'lu Ddieu valachu, ce dícala frumósa are,“ disera ungurii. „Mei tiegane, mai scii de aceste? „O suta si o miia,“ a fostu respunsulu. „Apoi ai dracului se fiti; canta dara de aceste.“ Si asia si-au petrecutu ungurii pana in diori de diua pe langa dícali romanesci. Merita si aceea insemnare, cà honvedii nu cunoscea aurulu. Unu honvedu a furatu de undeva intr'o sticla prafu de aur curatu cá 2 puncti, a mersu cu elu la preotulu Amosu. „Parinte, dá'mi si mie unu copu de vinu, dara eu n'amu bani se'ti dau, dar 'ti dau sticla acésta cu pravu cu totu. — Nisipu frumosu (Streusand).“

O scena in muntii apuseni in 1849.

In 5 Iuliu 1849 eramu in Campeni inpreuna cu parintii si cu fratii mei, din cauza cà in Abrudu tóta averea parintiloru mei se rapise cu ocaziunea invasiunei lui Hatvany. Odata vine Iancu la noi si ne face cunoscutu, cà diu'a de mane are se decida asupr'a sortii muntiloru, de óre-ce ungurii au inaintatu din tóte partile in unu numeru fórte mare asia, càtu numerulu ostasiloru lorú intrece numerulu locuitoriloru romani. A rogatu pe parintii mei, se se duca din Campeni, pentrucà daca noroculu n'aru subride de asta data braçialoru romane, furi'a magiariloru s'aru reversá asupr'a Campeniloru. Parintii mei bolnavi pre cum au fostu, s'au radicatu din patu si Iancu i-a trimisu intr'unu munte adancu la Bistr'a, acolo unde a depusu elu acei 100 puncti de aur (centenariu), care ilu scapase cu venirea lui Hatvany la Abrudu, dela oficiulu camerale reg., si pe care dupa revolutiune a predatu-o in Belgradu. Nimeni nu scia de acelu locu, care era padítu de vre-o 20 de venatori romani. Dupa ce ne-amu despartitu de parinti cu ánima sangerata, vedindu cà acei ómeni cari in tóta viati'a lorú numai bine au facutu, acumu la betranetie lipsiti si de cele mai trebuintióse, au se retacéscu cá férele selbatece prin muntii, amu esitu cu Iancu in piatia unde era adunati 80 de gardisti ai Iancului, cari erá armati cu pusce ostasiesci cu baionete; afara de acestia numai o parte a taberei romanesci avea arme de venatu, toti ceialalti aveau numai lanci, ba unii nici lanci nu avea. Aici era si preotulu Begnescu, unde Iancu ne-a descoperitu cà

e tórte critica positiunea. „Se póte pré lesne intemplá cá mane se faltaie in Campeni stéguri magiare, in locu de cele imperatesci. Daca voiu cadea in lupta, a disu elu, voru cadea si muntii in man'a magiariloru; daca nu voiu cadea si me voru invinge, eu voiu cercá se strabatu prin muntii pana in Romania; dara viu nu me predau. Celu-ce va incercá asemenea, scumpu o s'o platéscu.“ Cu aceste cuvinte a incalcatu si a pornitu cu gardistii lui, cari toti erau cu cetina de bradu in pelaria; tobasiulu (tamburulu) lorú era feciorulu caltiunariulu Petru diu Campeni, unu baiatu frumosu, istetin, numai de 12 ani. Despre acestu baiatu care a luat parte in tóte bataliele din muntii apuseni, se dice cà tóte bataliele le-a decisu elu, pentrucà cu o insufletire extraordinaria indemná pe luptatori, si déca vedea cà lupta tiene lungu si nu se decide, fara se fi asteptatu comand'a mai mariloru, batea pe toba de asaltu (Sturm), care latiendu-se preste totu lagarulu, prin acésta s'a decisu de comunu lupta in favórea lorú. Intre acesti gardisti era si vre-o doi studenti si cantau cu insufletire „cà mie nu'mi pasa nici de turcu, nici tartaru, nici de ungu, nici de draculu.

Nici de tata lui celu mare,
Dati voinici mai tare.
Tóta lumea se se mire
Si Domnedieu santulu.

Begnescu nitandu-se lungu dupa ei a disu: Saraci feciori voinici, cumu ve va taia mane pe toti in bucati inimiculu.“ Si dupa cuvintele aceste s'a departatu. Amu remasu eu singuru in piatia; mai toti locuitorii au disparutu cu 2 zile mai inainte. Peste vre-o cate-va minute se reintórce Ianculu in fug'a calului si venindu spre mine, mi-a disu: Frate Siuluti! n'amu odichna pana nu vedu parintii tei in securitate; eu totu dénu'a amu cinstitu famili'a vóstra; dara cu deosebire tatalu teu imi zace la ánima; cà-ci daca nu era elu, eu si multi altii amu fi remasu iobagi prosti; elu a indemnatu si silitu pe tatalu meu cá se me dea la scóla, si cá la studentu inca multe sfaturi bune mi-a datu. Este aici unu Oberlieutenant ungu delu artileria, la care 'i-amu scapatu eu viéti'a in bataia delu Abrudu, si de atunci pe tóta diu'a 'i-amu datu 5 fl. din pung'a mea; acestuia voiu incredintiá pe parintii tei, fiinducà elu mi-a declarat, cà nu asiú potea pretinde nimicu delu ce nu mi-ar implini. L'a chiamatu inainte, 'i-a descoperitu totu lucrulu, si l'a provocatu se se esprime, déca este elu in stare se mantuiasca pe parintii mei de furi'a magiariloru in casu candu aceia aru intrá in Campeni. La audiulu acestoru cuvinte, oficirulu ungu, care nici ideia n'avea despre apropierea trupelor magiare, i-a saritu sangele in capu, par-cà ar fi galvanisatu, reculegundu-se inse a respunsu Iancului cu tóta seriositatea: „Domnule, 'ti juru pe totu ce amu eu santu inaintea mea, juru pe mormentulu parintiloru mei, cà nu li se va face nimicu, pentrucà nici nu e cauza. Daca s'ar' intempla se soséscu ungu

aici, atunci se me conduce cineva la locul unde se afla acea familia, si eu garantez cu viati'a mea; ca nici o insulta nu li se va face." Ianculu uitandu-se zimbindu, candu la mine, candu la elu, parè ca me intrèba: affli garantia in vorbele lui? si par-cà ii dicea oficirului: óre este acestu juramentu seriosu?

Oficirulu observandu, i-a respunsu cu solemnitate rara:

„Domnule! cugeti dta ca eu, carui ai redatu viati'a si cui amu eu a multiami ca mai suntu pe lume, si pe care dta l'ai tractatu ca pre unu pretinu, ti-asii putea refusa cererea, se fia catu de grava, era nu unu lucru asia bagatelui; dara eu me temu de alta. Daca voru invinge ungerii, mai inainte voru trece romanii retirandu prin Campeni si atuncia e vai de viati'a mea; atunci mai bine asiu fi caditu si eu la Abrudu impreuna cu ceilalti; acuma nu m'ar' astepta Ddieu scie ce torture; nu am nici macaru unu pistolu cu care se'mi iau viati'a, se me scapu de chinuri.“

„Fi odichnitu din partea romanilor; fratele Siulutiu in interesulu parintiloru lui remane aici; de romani te va aparà elu, aparai dta de ungeri.“ Atunci dandu man'a oficirului, a strinsu calulu in pinteni si s'a dusu ca fulgerulu. Ne-avendu oficirulu timpu se'si innoiasca juramentulu, ne-amu uitatu ambii dupa Ianculu, pana amu vedutu ca au ajunsu pe gardisti. Atunci ne-amu intorsu din piatia fara unu cuventu. Oficirulu s'a enfundatu in cugetari despre viitoriu, despre momentulu eliberarei, era eu eramu ingrijatu peste mesura pentru parintii mei; vedeamu tote in colori negre. Din melancholi'a nostra ne-a desteptatu o larma ciudata, ne-amu uitatu intr'acolo, adeva peste poduri, o padure romantica de bradi asupr'a Ariesiului, care curge pe langa satu, vedemu vre-o 100 femei, mare parte calare, tienendu in bracia copii mici, cu desagii pe cai; din desagi vedeai capete de copii, de miei, capre, si alte animale de casa. Plansete si sbierate cumplite iti strabatea pana la meduva. Ne-amu rapeditu intr'acolo si amu intrebatu ca ce este? Ce se fia domnule, au venitu ungerii peste noi ca locustele; barbati si femeile mai tinere au mersu la lupta, era noi betranele nepotintiose fugimu cu copilasii cei micuti ca ferele selbatice prin codri, unde? incatrau? nu scimu nici noi; suntemu rupti de fòme, mai alesu copii cei mici; mamele loru suntu in bataia, pazescu striimtorile muntiloru pe la „Fontanele;“ nu avemu ce le dá de mancare. Vai de noi, de eri diminètia se audu tunurile ungeriloru si puscaturile; acuma se apropie funea de pociumbu (unu proverbii popularu, candu léga vitielulu de pociumbu, pana mulge vac'a, vitielulu fuge inprejuru pana ajunge cu grumazii la pociumbu). Rele dile amu ajunsu; muntii nostri cei linistiti, unde numai fluier'a si tulniculu pastoriloru se audia, acuma par'ca se apropie sfèrsitululu lumei, asia lucru grozavu e; de strigari, puscaturi si bubuitulu tunuriloru resuna vaile si stancile, colcaia si storaie unu mugetu infricosiatu; terele selbatice spariate din culciusiu fugu prin codrii;

multime de vulturi in cercuri mari sbóra in aeru, de buna séma simtiescu mortatiune; adi mane se va otari sórtea; va fi multa mórte de omu, ca ungerii si-au pusu in capu se cuprinda muntii, era ai nostri odata cu capulu nu voru lasa ast'a. „Dara ce socotiti d-vóstra putea-voru romanii impededá se nu resbésca ungerii?“ amu intrebatu eu. Da ce gandesci domnule, mi-a respunsu o baba betrana, barbati si feciorii nostri suntu ómeni, nu tufe. „Ei, ie,“ a reflectatu alt'a, „dara in sfirsitu omulu e omu, si nu smeu; barbati nostri n'au arme; au ungerii arme.“ Asi, voru castiga ai nostri si arme. Dara n'avemu ce manca, a racnitu ceealalta; de mai multe dile mancamu scórtia de lemnu; mai bine era daca remaneamu in satu si ne omorá ungerii pe toti, amu fi scapatu de totu necasulu, si n'amu retacá ca lupii prin munti, si in sfirsitu totu se póte intemplá se ne invinga ungerii. „Bate'ti gur'a femeia slaba,“ i-a disu o muiere gârbovita de betranetie, „nu te teme. N'ai auditu preotulu ce a disu catra barbati nostri eri candu au pornitu la bataia si i-a binecuventatu? „Ómeni buni; se nu ve uitati ca ungerii sunt mai multi, mai bine inbracati, armati si hraniti, ca noi ne batemu pentru cas'a si brazd'a nóstra, pentru acele locuri sante, unde suntu inmormentati parintii nostri, ca D-dieu e cu noi, si daca n'au potutu strabate in acesti munti turcii si tartarii, cumu voru putea ungerii?“ — Dupa aceste pucine cuvente s'a pusu caravanulu in miscare, era noi ne-amu intorsu indreptandu'mi oficirulu sute de intrebări, ce au disu femeile pe care elu nu le intielegea. Ajungundu in satu, ne-amu dusu la plebanulu r. catholicu Capotanu, armeanu de nascere. Acestu sufletu de omu singuru a remasu in satu la romani. Era popularu, de ungeri eo ipso nu avea se se téma. Amu remasu nóptea la elu. In 6. Iuliu demâneti'a dupa ce ne-amu sculatu, amu esitu afara, n'amu vedutu feliu de omu, ne-amu intorsu la prot'a inde-reptu, unde amu fostu tota diu'a. In 7 Iuliu inainte de amédi audimu de-odata pe dealuri puscaturi si strigari cumplite; racneau in catu ti se parea ca infernulu au deslegatu toti dracii sei din lantiuri. Ce se fia asta pentru D-dieu, dise prot'a, nu'i lucru bunu. Se batu ungerii cu romanii asupr'a satului. Eu cu oficirulu amu pornitu se mergemu afara in satu. Esindu din cas'a popii, vedu ca stau pe doi fragari mari ascunsi intre ramuri doi slovaci cu drotu ca doi corcodani, cu cartile de rogatiuni deschise. La aspectulu acesta pe langa totu nacasulu, amu inceputu a ride. Sarmanii, de frica n'au sciutu a respunde, ca de unde, candu si cumu au venitu acolo. Esindu in satu amu vedutu, ca de pe dealuri se scobóra o multime de ómeni puscandu si strigandu mereu. Acestia suntu ungeri, amu disu eu, ca-ci romanii n'au soldati regulati si haine intunecate. Dara ce insemnéza puscaturile, pentru-ca eu nu vedu romani cu cari s'aru bate. „Dara da, mi-a respunsu oficirulu tragundu-me dupe sine, vino inaintea loru; acestia suntu ungerii; pusca de desfrenati, de bucuri'a triumfului. Se nu

spui cã esti romanu, pana nu vomu dã de comandantele trupei, nu cumva nisce rabiati in prim'a furia se te strapunga. Fii odichnitu si pentru parintii d-tale; imi reinnoiescu juramentulu, cã voiü plini ceea

ce amu promisü.“ Ve poteti imaginã, ce amu simtitu pe langa tôte promissiunile lui, de si l'amu cunoscutu de almintrele omu de parola.

(Va urmã).

Documente la istori'a revolutiunei ungur. din an. 1848/9.

(Fine.)

Deci pertractarea si darea de concesiuni mai mari sãu mai mici nici nu pôte avea locu, pentru cã eu nici mai multu nici mai pucinu decatu dreptulu comunu si libertatea egale nici nu voiü promite nici nu voiü dã nimenui.

Dar' nu pôte fi vorb'a de negociari nici pentru aceea, pentru-cã nu este si nu pôte fi intre romanii seditiosi nimene, care ar' poté asecura in numele altuia decatu in alu seu ori-ce obligatiune sãu ar' potea garantã, cã cuventulu seu datu va fi primitu din partea massei inarmate.

Pentru aceea, deci, nici nu vrëu se sciu nici de negociari, nici de armistitie, ci totu ce vrëu a asecurã de dragulu pazei, precum am spusu cu cuventulu totu-dëun'a in publicu, asia amu dechiaratu si lui Dragosiu sãu ori cui in scrisu, cã cui i place, pre bas'a acestei dechiaratiuni, a depune arm'a, si a se 'ntörce numai decatu la fidelitate cãtra patria si ascultare facia cu legea, „aceluia i dau si amnestia pentru delictete politice,“ era care nu depune armele, in contr'a aceluia va fi lupta, care pentru densii nu se va finã cu libertate, nici daca voru invinge nici daca voru fi invinsi.

Nefericitulu Dragosiu mergundu cu acestea in midiuloculu rescolatiloru, cari i-au multiamitu bunavointi'a cu assassinare, era m'a recercatu pentru armistiu, pentru explicatiunea amnestiei, pentru negociatiuni; la ce, cã si mai inainte, si atatu densului, catu si lui Hatvani li-amu datu de scire, cã eu nu me dimitu la negociari, armistitie si explicatiuni, si pentru procederea lui Dragosiu nu concedu cã se se 'mpiedece operatiunile de resboiu.

Ce amu disu, amu disu, — care pre bas'a asecurariloru mele va depune arm'a si va recurge dupa gratia, natiunea va sci se fia gratiõsa, era care n'a face-o acëst'a, vëda elu.

Este, deci, scornitura falsa si malitiõsa, cã eu m'asiu jocã cu propunerile mele, sãu cã nu me-asiu sfi a aruncã cuiva curs'a cu acelea; acëst'a nu incape cu onõrea mea si a natiunei mele.

Prin urmare si acumu dicu, ce amu disu totu-dëun'a, ce amu dechiaratu lui Dragosiu in epistol'a ce i-amu scrisu, aceea garantezu si acumu sub conditiunea depunerei armelorü, a pazei si a ascultarei; dar' acësta gratia n'õ estindu mai departe de 15 dile, socotite de astadi, ci in casulu continuarei cerbicõse a seditiunei, voiü tramite potere armata regulata si concentrata, acolo, unde pana acumu din considera-

E szerint tehát alkudozásnak, s több vagy kevesebb engedély megadásának helye sem lehet, mert én sem többet, sem kevesebbet, mint a közös jogot s egyenlő szabadságot ígérni s adni senkinek nem fogok. De nem lehet alkudozásról szó azért is, mert nincs és nem lehet a pártütő oláhok közt senki, aki másnak mint saját magának nevében bármi kötelezettséget biztosíthatna, vagy adott szavának a fegyveres tömegek részéről elfogadását biztosíthatná.

Azért tehát sem alkudozásokról, sem fegyvernyugvásokról tudni sem akarhatok, hanem mindent, a mit a béke kedvéért biztosítani akarok, a mint szóval nyilvánosan mindég megmondtam, úgy Drágosnak vagy akárkinek is írásban szintugy kinyilatkoztatom, ha kinek tetszik ezen kinyilatkoztatás alapján a fegyvert letenni, és a haza iránti hűséghez s törvényiránti engedelmességhez azonnal visszatérni, annak politikai vétségeiért amnesztiát is adok, aki pedig a fegyvert le nem teszi, az ellen harcz lesz, mely részükre szabadsággal sem győzelem sem legyőzetés esetében nem végződhetik.

A szerencsétlen Drágos ezzel elmenvén a lázadók közzé, kik neki jóakaratajért orgyilkolással fizettek, ismét fegyverszünetre, az amnestia magyarázatára, alkudozásokra szólított fel, mire úgy mint előbb s úgy neki mint Hatvaninak tudtokra adám, hogy én alkudozásokba, fegyvernyugvásokba, magyarázatokba nem ereszkedem, s a Drágos eljárása miatt a hadi operatioknak gátot vetni nem engedek.

A mit mondtam mondtam, — aki biztosításaim alapján a fegyvert leteszi s kegyelemért folyamodik, a nemzet tud kegyelmes lenni, aki pedig ezt nem teszi, õ lássa.

Hamis és ravasz ráfogás tehát, hogy én ajánlatimmal játszanék, vagy azokkal eselt vetni akárkinek is nem átallanám, ez becsületemmel, s nemzetem becsületével meg nem fér.

Most is azt mondom tehát, a mit mindig mondtam, a mit Drágosnak írott levelemben kinyilatkoztatték, azt a fegyverletétel, béke s engedelmesség feltétele alatt most is biztosítom még, de ezen kegyelmet mától számított tizenöt napon tul ki nem terjesztem, hanem a pártütés makacs folytatása esetére rendes és őszpontosított haderőt küldendek oda, ekkorig a szegény elcsábított nép iránti figyelemből

tiune catra bietulu poporu amagitu amu concesu a se intrebuintia numai ostiri mai mici.

Ne avendu datin'a a face secretu din cugetarile mele inaintea nimenui, si pre dta te impoterescu prin acést'a, cá se poti comunica acésta epistola a mea ori cu capii insurrectiunei séu cu ori cine altulu si oblegamentulu celoru cuprinse intr'ins'a ilu asecezezu facia cu guvernulu tiei si facia cu natiunea; ba, precumu i-amu scrisu si lui Dragosiu, asia si pre dta te impoterescu, cá, de cumva cineva dintre insurgenti ar' voi se se intieléga cu guvernulu in persóna in privinti'a óre caroru detaiuri, aceluia se'i poti asecurá „salvus conductus,“ si observarea acestei asecurari o garantezu pre onórea natiunei.

De altmintrea cetindu epistolele lui Iancu, cari mi le-ai comunicatu, si cari ti-le reacludu acf, trebue se marturisescu, cá afara de calumnie, denaturari malitióse si vorbe late nu aflu nimicu intrinsele, in catu nici pre departe n'asiu potea scóte din ele: ce i este scopulu si dorinti'a.

Deci, daca cugeti, cá acést'a póte face ceva pentru incetarea versarei de sange, dá li de scire, cá déca nu voiescu a rapí, ci a fi cetatieni liberi egalu indreptati, se spuna odata ce dorintia au, eu imi dau cuventulu, cá precumu nu me voiu invoi níci odata la dumicarea tiei, asia de alta parte dorescu a'i impaciori pre bas'a dreptului si a echitatei, si dorescu pace, libertate, éra nu resbunare.

In acestea se cuprindu decisiunile si instructiunile mele la susternerea dtale, in privinti'a caror'a insarcinezu cu plenipotentia oblegatória pre dlu colonelu Cserey.

Guvernatoriulu tiei
Ludovicu Kossuth, mp.

V. Scrisórea lui Buteanu, prefectulu romaniloru munteni, catra majorulu Csutak.

Din scrisórea dv. adresata lui Vas. Popu, vedu, cá dvóstra lucrati pentru principiele libertatei, egalitatei si fratietai, tare me miru, cá-ci si noi romanii ne luptamu, pornindu din acelu principiu, si de candu amu inceputu acésta lupta, totu mereu amu intonatu adeverat'a libertate si recunóscerea esistintiei politice a natiunei nóstre; acést'a ni-amu luat'o de devisa si pentru acést'a trainu si morimu; deci daca si dvóstra ve luptati pentru acést'a, atunci intre noi nu este nici o deosebire si este dauna se versati atat'a sange, fara nici unu resultatu, pentru cá acésta n'o pretinde si n'o aduce cu sine principiulu fratietai; dar' mi se pare, cá ceea-ce ne atribuiti dvóstra noue, romaniloru, cá ne luptamu pentru sclavia, se potrivece chiaru pre dvóstra.

N'amu cercatu noi a ne aliá cu dvóstra intru eluptarea libertatei, se ne recunósceti numai nationalitatea? N'amu doritu noi se ve intindema dvóstra man'a, numai se intielegeti egalitatea de dreptu asia, cumu pretinde adeveratulu ei intielesu? — Credeti'mi, a trecutulu acum timpulu de a bagá natiuni in jugu,

csak kisebb csapatokat engedek használtatni.

Gondolkodásomból senki irányában titkot nem szokván csinálni, önt is ezennel felhatalmazom, hogy e levelemet akár a lázadás főnökeivel, akár más kivel is közölhesse, és az ebben foglaltaknak az országhoz kormányára, s a nemzetre nézve kötelezettségét biztosítom; sőt a mint Drágosnak is megírom úgy önnek is hatalmat adok, hogy ha valaki a lázadók közül valamilyen részletek iránt a kormányval személyesen értekezni akarna, annak jövete-menetre „Salvus Conductus“ biztosíthasson, s e biztosításnak megtartását a nemzet becsületével garantírozom.

Egyébiránt megolvassván Iancu leveleit, miket önvelem közöltt, miket ezennel visszarekesztek, meg kell vallanom, hogy azokban rágalmakon, ravasz eltorzításokon és festetlen általános nagy szavakon kívül egyebet semmit elannyira nem találok, hogy még csak távolról sem tudnám belőlök kivenni, mi a célja és mi a kívánsága.

Ha tehát gondolja, hogy a vérontásnak megszüntetésére ez tehet valamit, ám adja tudtokra, hogy ha nem rabolni, hanem egyenlő joga szabadpolgárok lenni akarnak, mondják meg már egyszer, mi kívánságuk van, én szavamat adom, hogy amint az ország feldarabolásába soha megegyezni nem fogok, úgy a jog a méltányosság alapján megnyugtani óhajtok, s békét, szabadságot, s nem boszút óhajtok.

Ezekben állanak ön felterjesztésére határozataim és megbízásaim, mikre nézve kötelező felhatalmazással Cserey ezredes urat ezennel felruházom.

Az ország kormányzója
Kossuth Lajos, s. k.

V. Csutak órnagynak.

A Pap Lászlónak irt soraikból úgy látom, hogy önök a szabadság, egyenlőség és testvériség elvei mellett működnek, — nagyon esodálkozom, hiszen mi románok is azon elvből kiindulva küzdünk, és a mióta ezen küzdelmet megkezdettük, mindig a valódi szabadságot és nemzetünk politikai létele elismerését kiáltottuk, azt tüztük ki jelszavul, a mellett élünk s halunk. Ha tehát önök, is e mellett küzdenek, akkor köztünk semmi különbség, és kár annyi vért ontaniok minden siker nélkül; mert azt nem kívánja, nem is hozza magával a testvériség elve; — de ugy látom, hogy önök a mit reánk románokra ruháznak: hogy a rabszolgaság mellett küzdünk, ez epen önökre illeszthető.

Nem próbáltunk mi önökkel szövetségre lépni a szabadság kivívásában, csupán csak nemzetiségünket ismerjük el? nem kívántunk mi bármi jobbot nyújtani önöknek, csak hogy a jogegyenlőséget úgy értsék, a mint kívánja azt annak valódi értelme? — El mult már, higyjék meg önök, azon idő hogy

in tóta natiunea, cá si in dvóstra, s'a treditu simtiulu de nationalitate. Dvóstra inca nu v'ati potutu tredi pana la atat'a, se vedeti, cá aveti trebuintia de simpathiele romaniloru, nu vedeti, cá atatu noi catu si dvóstra, stãmu cá doue elemente isolate in midiuloculu atatoru milióne de slavi. Elementulu romanu, dela Tis'a pana la marea négra este cu multu mai compactu, decatú alu dvóstra si nu póte peri din sirulu popóreloru, si Dómne! catu de bine ar' fi de dvóstra se cugetati la acést'a, s'o cumpeniti si se castigati iubirea romaniloru, pentru-cã, dieu, aveti trebuintia de ea, éra nu a ucide ómeni nearmati, a puscã femeii, prunci, a arde sate, a aduce poporulu la sapa de lemnu, a prefãce intréga patri'a intr'unu cemetieru desiertu; acést'a se contrarieza cu drepturile umanitatei, ale naturei si ale natiuniloru, si daca nu veti incetã cu asemenea fapte barbare si tiranice, demne de popórele selbaticice — veti dá acusi séma inaintea Europei civilisate, cá-ci acésta plaga fatale n'a ajuns'o numai sub jugulu selbaticiloru tataru, mongoli si turci; inca ce e mai multu, pangarescu bisericele, predéza si nimicescu lucrurile ce se tienu de ceremoniele besericesci si pietatea religiósa. Ei da, prietene unguru, acést'a o poruncesce devis'a dvóstra, libertatea si fratietatea ce v'ati propusu; pre cei in-torsii asia i primiti la sinulu dvóstra, cá le consumati averile si faceti cá poporulu se íea lumea in capu, pentru cá apoi, fiindu siliti moralicesce se'i tractati de unelte; acést'a nici Ddieu nici omulu n'o póte suferi. Noi suntemu gat'a séu a traí séu a ne prepédi, si a ne sustiené onórea si a ne luptã mai departe pentru principiulu nostru, sórtea apoi va decide. Dóra natiunile civilisate ale Europei voru vedea-o acést'a, si celu pucinu speramu, cá déca nu alt'a, gintile d'o origine cu noi ni voru grabi intr'ajutoriu si ne voru mantui din catenele sclaviei, éra noi pana atunci ne vomu luptã pana la mórte; pentru-cã se nu ne ajunga blastemulu nepotiloru. Libertatea dvóstra suntu furcile si egalitatea de dreptu a dvóstra este contopirea in elementulu maghiaru, a natiuniloru, cari traiescu intr'o patria cu dvóstra.

Veniti-ve in ori, cá-ci mai este inca timp. Nu vé petati caracterulu nationale, cá-ci dvóstra sunteti superbi si adese-ori superbi'a prósta strica multu unei natiuni.

Politic'a gresita póte duce pre o natiune in mortu; servésca de esemplu perirea si nimicirea natiuniloru glorióse. Dvóstra, in acésta epoca a libertatei, inca sustieneti modelulu vechiului sistemu de sclavia, in „szolgabiróii“ aviticului corpus juris si ai tripartitului Verbóczianu, dvóstra adeca vreti se fiti judecatori totu numai sclaviloru si nu cetatieniloru liberi, dá, pentru cá libertatea dvóstra este numai lingusire, amagire si vorba góla. Atat'a fia destulu.

Buteanu, mp.
prefectu.

nemzeteket igázzunk, minden nemzetben, valamint önkben, felsekent a nemzetiség érzelme. Még annyira nem tudtak önk eszmélődni, hogy a románok rokonszenvére szükségük van, nem látják, hogy mind mi, mind önk, mint két elszigetelt elem álunk annyi millió szlávok közepette. A román elem sokkal compáktabb a Tiszától a Feketetengerig, mint az önké, és az el nem veszhet a népek sorából, s vajni jó volna önknek azt meggondolni, fontolóra venni és a románok szeretetét megnyerni; mert bizony arra szükségük van, nem pedig fegyvertelen embereket ölni, asszonyokat, gyermekeket agyonlőni, falukat felperzselni, a földnépet tönkre tenni, az egész hazát egy pusztá sirkerté irtani; ez az emberiség, természet és nemzetek jogaival ellenkezik, és ha meg nem szűnnek az ily barbár és vad népekhez illő kegyetlen tényektől, majd számolni fognak a művelt Európa előtt, hiszen ezen súlyos csapás nem érte csupán a vad tatár-, mongol- és törökjárom alatt; még mi több, a templomokba galádolnak, az egyházi szertartásokhoz és vallási ajtatossághoz tartozó több dolgokat elpredálnak, semmivé tesznek. Ugy-e magyar barátom, ezt parancsolja az önk jelszavuk, kitűzött szabadságuk és testvériségük; a megtérőket úgy fogadják kebleikbe, hogy mind felemésztik vagyonaikat, és a földnépet földönfutóvá teszik, hogy azután velők, mint már erkölcsileg arra kényszerítettek, mint eszközökkel bánjanak, ezt sem Isten, sem ember nem tűrheti el. Mi készek vagyunk vagy élni, vagy veszni, és becsületünket fentartani, s tovább küzdeni elvünk mellett, a sors majd dönteni fog.

Talán Európa művelt nemzetei ezt szemügyre fogják venni, és legalább reméljük, ha nem más, azon velünk egy eredetű népfajok sietni fognak segítségünkre, és a rabszolgaság lánczai közül bennünket felmenteni, — mi pedig addig halálig fogunk küzdeni, nehogy unokáink átka reánk szálljon. Önk szabadsága bitófából áll, a jogegyenlőségük a nemzeteknek, kik önkkel egy hazában lakaak, a magyar elembe leendő átolvasztásában áll.

Térjenek észre, mert még idő van, ne szénnyez-zék be nemzeti jellemüket, hiszen önk büszkék, és sokszor a paraszt büszkeség egy nemzetnek sokat árt.

Az eltévesztett politika egy nemzetet sirba dönthet; legyen erre példa a dicső nemzetek elenyészése és pusztulása. Önk ebben a szabadság korában, a régi rabszolgaság rendszer-mintáját még fentartják az ős Corpus Juris és Verbóczy hármass könyve szolgabiráiban, vagyis önk mind csak szolgáknak kívánnak bírái lenni, nem szabad polgároknak, igen, mert az önk szabadsága csak hizelgés, ámitás és szójárás. Ez legyen elég.

Buteanu s. k.
prefect.

Nota. 1) D. Cserey despre care amintesc Lud. Kossuth si pre care'lu impoternicise, se aflá atunci in Oradea-mare, cá comandante teritoriale (Platzkommandant, térparancsnok). La an. 1861 l'am vedíutu aici in Pest'a, unde petrecú atunci mai multe septemane si vorbíramu adese-ori despre scrisórea lui Kossuth si despre corespondinti'a între elu si Iancu. — Cserey tramise lui Simonffy scrisórea, care acesta o speduí lui Iancu prin unu sateanu romanu dela marginile Transilvaniei, de care se servise si mai înainte candu incepuse corespondinti'a cu Iancu. Asta data inse solulu nu mai aduse respunsu in scrisu ci intrebátu fiindu „Ce ti a respunsu Iancu?“ — dise, facandu semnu cu man'a. „Au trecutú tóte!“ — Atat'a si nimica mai multu. Simonffy primi cu uimire acestu respunsu laconicu, dar nu preste multu tímpu si'lu splicà prin intrarea Muscaliloru, despre a caroru venire Iancu erá informatu, precandu nici colonelulu Simonffy nici Colone. Incédi, comandantele ostiriloru ungur. dela Criscioru, nu scieau inca nimica.

2) Csutak fusese mai nainte de intrarea lui Hatvani, comandante unni corpu neregulatu, mestecatura de honvedí, guardisti, numiti „mozgó,“ si „rablócsapat,“ cari facúndu dela Criscioru dese iruptiuni in vecinulu comitatu alu Zarandului, jefuiau totu ce gasiau in cale, éra persecutati fugiau voinicesce inapoi, oprindu-se la fruntarie, unde tieneau tergu formalé, de vindeau vitele si alte lucruri de jafu jidaniloru, ce i insociau cu cárdulu cá locustele. Epistol'a lui Buteanu se vede cá este unu respunsu la scrisórea lui Csutak catra cutarele Vasiliu Popu, despre care nu amu cunoscintia, — si nu se tiene de corespondinti'a urmata între Simonffy, Iancu, Kossuth, dar' o publicu si acést'a cá unu prea interesante documentu la istori'a luptelor romane-magiare dela 1848/9.

3) D. Ioane Gozmanu, actualminte deputatu din cerculu Alesdului, pre Crisiulu-repede, in Bihari'a, fusese atunci (totu cá deputatu) tramisu de Kossuth a merge in tienutulu Beiusiului si mai alesu a Vascolului cu missiunea d'a molcomi poporul care erá fórte agítatu si gata a se rescola. D. Gozmanu tienú la Vascolu poporul cuventare, prin care i indemná a fi in pace, totu aici scrise, din propriulu indemn, séu din comissiune? nu sciú, lui Iancu un'a epistola, care dsa nu o are, dar' alu careia cuprinsu se pricepe destulu de bine din respunsulu lui Iancu. A. R.

Romanulu in poesi'a sa poporale.

XIV. Continuare: naratiunile si legendele mitice.

(Urmare.)

Intrámu acumu in sirulu consideratiuniloru nóstre intru un'a gradina feerica, plina de nisce producte omenesci din cele mai frumoése si mai incantátóre. Intielegemu minunat'a gradina a naratiuniloru mitice séu a povestiloru nóstre. In ea dàmú de intréga intragutia religiunea pagana a strabuniloru; ba mai

multu: de remasitie pré considerabili din primele elemente dure si necioplite ale credentiei séu religiei omenesci. Vechimea si stravechimea loru la poporul romanescu se intielege deci de sine.

Productele séu obiect-le mitologiei fura considerate si splicate, alesu in tempulu nostru, in diferite moduri si din diferite puncte-de-vedere. Unii vedea in ele numai nescari reminiscentie istorice oscurate: imperati, regi, principi, filosofi, eroi divinísati; altii una simbolica mai multu an mai pucinu profunda a naturei; altii éراسi simpla si pura speculatiune filosofica in tipuri. De preferitu e opiniunea mai noua dupa care sub cestionatele persóne, animalie si alalte producte mitologice trebue se intielegemu atari fíntie fícte, despre cari omenimea primitiva credea, cá de si nevedíute, traiescu aievea in natura si se manifesta in diferitele fenomene naturali. Fenomenele atmosferice si solari din natura, precumu nuorii fulgerulu si sunetulu, curcubeulu, ventulu, vijeli'a scl., éra mai pre susu de tóte marele contrastu între véra in florita si fructuósa si între iérn'a gerósa si mórtá, formá simburele, in giurulu carui se cristalisara in decursulu seceloru miiile de figuri mitologice, varie dupa vari'a loru apercéptiune cá simptome ale unoru fíntie si templari dintru una alta lume. Pre candu pamentulu omulu primitivu instinctualminte ilu considerá supusu sie; pre candu cu resarirea si apunerea sórelui, lunei si a celoru-alalte corpuri ceresci din caus'a regularitatei, cu care urmédia in scurte intervaluri dupa olalta aceste mutatiuni fisice, usioru se indatinà: pre atunci memoratele fenomene solari si atmosferice potenti, sfortiate si misterióse i sternira, trebura se'i sternésca atentiunea si fantasi'a. Elu priví in giuru de sine la lupt'a dintre animaliele si fíntiele amice si neamice, la referintiete si cercustarile sale de pre pamentu, si aceste le aplicà intru preceperea sa copilarésca si la ceriu; cumu vedíú cá se petrecu lucrurile in giurulu seu, asia si le intipuí petrecúndu-se si in regiunile superiori ale ceriului. Estu-modu se preparara, adausera si strafomara din generatiune in generatiune elementele mitologice, pana ce in legatura mai strinsa ori mai laca, in carea fure aduse prin fenomenele naturali insesi, formara fantastica „istoria a ceriului,“ bizara ce e dreptu, dara cu tóte aceste marétia, uimitória, plina de poesia, cu tóte aceste fórte eficace intru desvoltarea ulterióre a mentei, cugetarei, credentiei omului primitivu¹⁾.

In privinti'a acestei desvoltari a omului cu respectu la mitologia unii mitologi distíngu trei període, caroru noi amu adauge unu alu patrúlea. In celu dintaiu preponderédia apercéptiunile animalice, va se dica varieloru fenomene naturali atmosferice li se atribue numirea, modulu de vietuire, activitatea si proprietatile cutaroru animalia. In alu doilea jude-

¹⁾ Guil. Schwarz: Ursprung der Mythologie, 1859; in prefatia.

cat'a omului despre cele template in natura e cea mai dezvoltata; mitologi'a acestui periodu ne ofere fiintie omenesci, pitici, giganti, eroi, despre cari firesce se credea, ca de si acelea traiescu in regiunile superiori nevedute ale atmosferei, in ceru, totusi traiescu intru tote ca si noi pamentenii, avendu aceleasi necesitati si dificultati, aceleasi vertuti, pasiuni si scaderi naturali ca noi omenii. Periodulu alu treilea ne presenta acumu personalitati divine, prin ce moral'a omenimei face unu pasu insemnatu inainte, inaltiaudu-se si capetandu unu momentu si impulsu ideale potente. Pre urma in periodulu alu patrilea si ultimu fiintiele si lucrurile mitologice se scoboru pe campulu istoriei, incepu a se lega si identifica cu anumite persoane istorice, cu locuri aieve esistendi, cu lucruri aieve template, si asia naratiunea mitica seu povestea devine legenda, cu cuprinsu, cumu disemu, parte intr'una privintia seu alt'a istoricu, parte si mitologicu miraculosu.

Dupa aceste preliminarie, ce le tienuramu si de folosu si de lipsa pentru apretierea cuvenintiosa a obiectului, se venimu si se consideramu din punctulu de vedere alu studiului nostru desu memoratele naratiuni mitice romane.

Tesaurulu acestoru, — ca-ci adeveratu tesauru nepretiuitu se potu numi densele in poesi'a si preste totu in literatur'a rom. poporale, — pre candu de una parte, cumu afirmaramu mai susu, deriv'a din comunea fontana seu mina de auru a pre frumosului mitu creatu de stravechiulu poporu ariacu, stramosiulu gentiloru indo-europei, de alta parte densulu sub decursulu dezvoltarei sale seculari si milenari patra cu fericire coloritulu vederosu alu ramului eleno-latinu dintre acele ginti. Mitulu romanu e mai in totalitatea sa celu eleno-latinu. Nu e acestu mitu fatulu unei fantasie neinfrenate, nascutu buna ora ca visurile nostre in somnu, cumu dupa una considerare superficiale a mersului neregulatu si intreruptu alu naratiuniloru mitice ar' pote cineva conchide, ci tote, mai tote variédia asupr'a unei si aceeasi teme. Care e aceea tema? Schimbarea intre ierna si vera in natur'a fisica; „domn'a floriloru“ adeca primaver'a si ver'a rapita de dieitatile iernei, acusi de pitici, acusi de giganti, acusi de belauri, si detienuta sub pamentu seu intr'un'a alta ore-care lume, era de acolo eliberata cu multe lupte si ostenele prin cutare erou, va se dica prin soarele caldurosu alu primaveri si verei.

Se nu ne miramu de acesta simplitate a temei, nici de nemarginit'a variatiune, ce naratiunile mitice facu asupr'a ei. Nu de simplitate: ca-ci deca noi astadi iern'a din locuintiele nostre solidu edificate, comode si bine incaldite cugetamu totusi cu doru si bucuria la venirea primaveri cu campii si padurile inverdite, cu florile deliciose si cu paserile sale suavu cantatorie, cu catu mai vertosu preocup'a asta schimbare fisica mintea, cugetulu, anim'a si tota fiintia omului primitivu, neinvetiatu inca in asia me-

sur'a a se scuti contr'a injurieloru anu-tempului sombru si posomoritu?! Dara nici de variatiunea temei in naratiunile mitice nu; pentru ca de si mitologi'a dieiesca a omeniloru primitivi ni se infacisiédia astu modu mica si neinsemnata, fiindu inse ca sensulu ei intrinsecu era imprumutatu dela vocile si sioptele aduncu misteriose ale creatiunei, ea ca afine in modulu acest'a cu spiritulu si simtiementele interne ale genului omenescu trebu' se fia pentru omu de un'a inriurintia forte binefacatoria, si de aceea trebu' cu una putere vitale neperitoria se dezvolt'e din simburele indegetatu totu alte si alte forme noue.

Ca atari variante si formatiuni noue din tem'a vechia se arata si la noi romanii cele mai multe seu mai tote naratiunile mitice. Despre modulu cumu se nascura si se nascu si astadi cestionatele variante si forme, ne potemu face idea ascultandu aceeasi naratiune mitica din gur'a a doi naratori din diferite tienuturi: unulu adauge nescari parti, altulu le omite, si ambii stramuta dupa capriciulu individuale cutare numire, tempu, locu si impregiurare prin ce preste cati-va ani din un'a si aceeasi naratiune se facu doue diferite, de sine statatore. Cu catu mai vertosu la ginti diverse va fi urmatu facia cu mitologi'a primitiva din asemene procedura asemene resultatu in decursulu miiloru de ani! Totu-deun'a inse remase aceeasi tema fundamentale, frumoasa, delicata, atragatoria si fructificatoria pentru fantasia: icon'a unei june incantatorie si plina de gratia — in regula de prosapia imperatesca, regale, principesca, ca si voii naratiuniloru mitice, cumu fu straformata si botezata prosapia dieiloru mitologiei in naratiunile mitice, — care juna, din gremiulu familiei si placeriloru casei parintesci rapita prin poteri si fiintie dusimane si adeseori monstruose, ajunge in mari nevoi si necasuri, din cari o elibera prin incordari si lupte estraordinarie unu june eroicu, remuneratu de dens'a in tipu de multiamita cu amorea sa cea mai trageda.

Asia in colectiunea fratiloru Schott¹⁾ indata prim'a naratiune mitica „Fiulu nesdravenu alu imperatesei“ ni-o arata ca plenu seu rapina a belauriloru; era urmatoriele siese „Serman'a fiica a taiatoriului de lemne,“ „Fiic'a de imperatu in cotetiu,“ „Fiic'a de imperatu ca paditoria de gasce,“ „Oglind'a magica,“ „Dilele babeloru“ si „Draculu in butea de vinu“ ni-o infacisiédia alungata in padure si pre urma edificata de viua in muru; locuindu in cotetiu; padindu gascele; maltractata de mama-sa si ascunsa la hoti, va se dica la piticoti seu fiintie din lumea inferna; maltractata erasi prin soer'a sa; incantata, vrajita si straformata in petra cu tota suit'a sa. Si pre candu aceste se ocupa in prim'a linia de sörtea junei, pre atunci cele urmatorie depingu acusi mai pre largu, acusi mai fragmentariu vieti'a si restristele

¹⁾ Alb. u. Art. Schott: Walaelische Märchen, Stuttgart 1845, pg. 18—19.

eroului. Anume „Copii de auru“ juneti'a'i; „Imperatul albu si rosii“ juneti'a si luptele lui; „Petru Fericelu,“ „Vilisiu vitédiulu“ si „Un'a istoria din tempulu romanilor“ delinea mai alesu lupt'a cu belaurii si adversarii; in „Principés'a cá porcarésa,“ „Vacele miraculose,“ „Arborele propriatiunei,“ „Fic'a de imperatu si mandiu,“ „Iulian'a Cosesian'a,“ „Diavolulu si scolariulu seu“ se propunu mai cu séma cele trei lupte, ce are eroulu se sustiena; in „Fiulu respinsu“ si in „Darurile miraculose“ ni se presenta cele trei poteri miraculose, cu cari e inzestratu eroulu; éra „Mancafieru,“ „Pacala,“ „Trandafir,“ „Pré frumósa fét'a padurei“ si „Nenascut'a nevedit'a,“ ne infacisiédia despartirea de prim'a mirésa si dupa mai multe desastre reunirea eroului cu dens'a; pre urma in „Fét'a de auru a marei“ si „Florianu“ ne ocure uciderea eroului prin consangeni vicleni, si revificarea lui. Inse dóra in nici un'a nu se respica asia de lamuritu simbolic'a verei rapite si indosite prin poterile iernei si eliberate éra si prin sórele reintineritu vigorosu alu primaverei, cá in naratiunea mitica intitulata „Cerbulu de auru“ unde cerbulu de auru si diein'a frumósa a eroului se elibera prin acest'a din „lumea alba,“ adeca din lumea neósa si gerósa a iernei, se scóte la „lumea verde,“ va se dica a primaverei, si junele erou remane a imperatí in loculu tatane-seu, imperatu din lumea vechia, va se dica sórele anului nou se presenta aici óresi-cumu cá inteneritu facia de cel'a alu anului vechiu espiratu.

Celealalte naratiuni mitice mai mice, in numéru de 16 din colectiunea Schott, cumu si câteva din a nóstra, si altele, ne infaciosiéda mai multu fragmente, trecu pre campulu consideratiuniloru morali si alu buneii convenintie, prin ce pierdura mai multu au mai pucinu din cuprinsulu loru originale mitologicu. Resuete si reminiscentie mitologice ne oferescu cu tóte aceste si dense. Ci se le vedemu aceste nu numai intr'ensele, ci si in naratiunile mai mari.

Pre scrutatoriu 'lu astépta aici una adeverata suprinde. Indata in prim'a naratiune mitica „Fiulu nasdravenu alu imperatesei,“²⁾ acest'a inca in fasie are miute, pricepere si potere supra-umana, ca Ercole. „Mam'a edificata in muru“³⁾ ese cea dintaiu intru intempinarea tatane-so reintorsu din padure, unde acest'a pentru comori de auru si argintu promise dracului pre celu dintaiu ce din casa-si 'i va esi inainte, cugetandu cu acésta promisiune la datin'a canelui seu fidele de a alergá inainte-i la sosirea sa acasa; inse, oh fatalitate! in loculu canelui alérga inainte-i din nenorocire chiaru fiia sa; cine nu vede in ast'a repetirea procedurii conformu sórtei neindurate, ce oserbà Agamemnouu facia de Ifigeni'a, Idomenu facia de fiulu seu, si chiaru procedur'a lui Abraamu din T. V. facia de fiulu seu Isacu si a lui

Ieste facia de fiica sa? Departe se fia de noi a vré prin asta se relegamu venerabilele aceste persóne ale bibliei in lumea mituriloru, decátu cá in biografi'a loru nenegabilu se suscepura ici colo si unele traditiuni universali omenesci si parti poetice. Mai incolo „Copiul de auru séu cu perulu de auru,“¹⁾ pre cari sierbitóri'a perfida i ucide indata la nascere, dupa ce din corpurile loru crescú doi arbori de auru, éra din acestia taiati se face una óie ce féta mneli de auru, pre urma din acestia asisidere ucisi si respectivu din intestinele loru aruncate in apa se renascu baiatii de auru; se renascu, cumu vedemu, din apa cá si Afridit'a mitologiei.

Facemu de lupt'a intre principiulu bunu si reu alu lumei, acésta base de speculatiuni filosofico-religunarie la mai tóte popórele vechimei, pre care o vedemu simbolisata si in mitologi'a eleno-latina in lupt'a dieiloru din Olimpu cu gigantii, si pre care mitologi'a nóstra daco-romanésca ni-o reimprospeta acusi ca lupta intre dóue colori opuse, neamice, intre „Imperatul albu si imperatul rosii,“²⁾ acusi sub figur'a fetei de gigante, carea maniata pe frate-so pentru mai marea parte de ereditate, arunca dupa elu cu unu feru de plugu, nimeresce inse si taia numai cóst'a Retediatului;³⁾ acusi éra in stanc'a dela Luncani, restornata dupa credinti'a poporului rom. de Ddieu pre una féta nefidela,⁴⁾ intogmai cumu restornase muntii pre gigantii nefideli si revoltatori dieii olimpiani, si in alte asemenea. Tacemu de naiadele, ce le reaflamu la romanii daciani in dieinele lacului negru vietuitórie si petrecutórie in apa;⁵⁾ de sororile Mercuria, Vineria si Domineca, cari eroului naratiunei, ca cele trei sorori parce din mitologia, spuuv de sórtea amantei sale, a principesei rapite, va se dica a primaverei;⁶⁾ de „Dómna floriloru,“ carea impreuna cu Dian'a jóca pre multe locuri asia mare rola la romanii nostri,⁷⁾ si care desi nu are scire de loculu si sórtea principesei rapite, dara se interesédia de aflarea ei, intogmai cá Demeter a greciloru; de mitulu cu Minotaurulu si firulu Ariadnei, care resuna in naratiunea nóstra „Una istoria din tempulu romaniloru,“⁸⁾ in care eroii asisidere omoru unu belauru intr'una péscera cu sute si sute de anghiuletie si ambituri, de unde i scóte numai una épa alu carei mandiu fuse ingropatu la intrarea pescerei, prin ce in mitulu eleno-latiniu scapa de sacrificare unu june, éra in alu nostru se sterge datin'a de a ucide pre ómenii betrani nepotentiosi. Tacemu de deslegarea gaciturei Sfinesului, prin ce Edipu si-castiga de socia pre Iocast'a, intogmai precumu in „Fiic'a imperatului si mandiu“⁹⁾ principés'a e destinata de parintele seu aceluia, carele va se ghicésca una ghicitura; séu precumu in „Principés'a si porcariulu“¹⁰⁾ petitorii trebuie se se ascunda asia, cátu principés'a se

¹⁾ In colectiunea nóstra.

²⁻³⁾ A. u. A. Schott, o. c., p. 85, 90, 121.

¹⁾ A. u. A. Schott o. c., p. 85, 90, 121.

²⁻¹⁰⁾ Schott o. c., pag. 125, 282, 282, 274, 249, 296, 152, 171, 153.

nu i p^ota descoperi cu ajutoriulu oclindei sale magice, la din contra cei descoperiti suntu fii perirei.

(Va urma).

Studie dietetice populare.

Diet'a copilului.

(Fine.)

Aici dorimu a luá in considerare generala acea etate, care incepe cu nascerea copilului si durédia pana la schimbarea dintiloru.

In periodulu acesta alu etatii omenesci domina principiulu, cá intratele corpului se fia mai mari, decatu erogatele, va se dica mai multu nutrimentu se intre in corpu, decatu se da afara.

La omulu desvoltatu greutatea corpului seu cu esceptiune de urina si escremente, é un'a si aceeasi in t^ote dilele, ea nici nu cresce nici nu decade, si acést'a provine de acolo, cá surogatele pentru sustinerea echilibrului acopere t^ote lipsele corpului.

Altu-ceva este la copilu; crescerea lui este conditionata dela aceea, cá surogatele intrecu lipsele corpului intr'unu gradu insemnatu; corpulu primesce cu multu mai multu, decum are se dea. Aici nu mai avemu de a mai tracta cu o simpla schimbare de materii, ci cu o procedura, in care materiile, cari au se constitue tieseturile corpului, prevalédia asupr'a acelor'a, cari suntu destinate pentru desconstituire si regresare. Acestu faptu insemnatu, acea prevalentia a nutriréi asupr'a escretiunei conditionédia crescerea; ea e plusulu de nutrimentu, ce compune organele corpului si nu intra in procesulu combustiunei.

Intre aceste premise aflamu si caus'a, pentru-ce copilulu mananca mai multu si mai adese-ori preste di. Pof'ta copilului de a manca mai multu nu resulta dar' din impacientia copilului, séu din tempu lungu, ci singuru din impulsulu necesitatii si alu procesului chemicu in organismulu copilului. De aci éra se ne-facemu regula, cá se nu tragemu sugatoriului, impinsi de puterea obiceiului sétu a tempului fip-satu, nutrimentulu lui, ci se i-o damu, de câte ori cere lips'a lui si esperientia nóstra. Acést'a este o mesura puternica pentru prosperarea si desvoltarea corpului la prunci. Asisderea si déca copilulu intra in stadiulu alu II-lea si alu III-lea alu periodului de copilaria, nu ne este permis a'i detrage aceea ce'i compete pentru salubritatea corpului seu.

Este constatatu, cá pruncii trecuti si de periodulu sugatoriului, numai diu'a mai au lipsa de nutrimentu, pre candu nóptea ei dormu somnulu celu mai aduncu. Lips'a pentru desvoltarea corpului inse e totu asia de mare, cá si mai inainte. Se cere dar' cá prunciloru intieriti, afora de cele 3 mancari principali se li se mai urce numerulu meseloru inca cu doue, asia cu unu dejunu si unu ajunu. Inmultirea numerului meseloru se recomanda mai vertosu din acelu punctu

de vedere, cá-ci pre langa cuantitatile cele mari recerute, stomaculu nu se ingreunédia atatu de tare, assimilatiunea si formarea sangelui se usiurédia si organele corpului eliberate de totu balastulu, nu tre-bue se suferé.

De alta parte ér' nu e pré bine, déca 'i damu copilului nutrimentulu de cate-ori ilu cere, cá-ci prin acést'a organele care contribuescu la mistuire, pré usioru se potu conturbá. Loru le trebue unu spatiu mai lungu dela o mancare paná la ceea-lalta, pentru a se poté restaurá si recapatá éراسi poteri noue; si s'ar' poté intemplá, cá chiar' atunci, candu vine prandiulu séu cin'a, fiendu plini de pane, sé nu aiba pof'ta de mancare. O multime de morburi resulta de acolo, cá copii in decursulu dilei mananca nein-cetatu lucruri, ce nu contienu putere multa nutritiva, si cari suntu bune numai pentru gustulu limbei; ér' atunci candu li se ofera bucate nutritorie si puternice, n'au nici unu apetitu. Cine n'a vediatu copii de aceea, cari, catu e diu'a, suntu totu cu póme si pane in mana! Reulu acesta dar' trebue evitatu si copii dedati la ordine rationala si la mancare de celu multu cinci ori pe di.

Nutrimentulu celu mai acomodatulu pentru copii este si remane totu-déun'a laptele, si adeca pentru sugatori: laptele mamei loru, ér' pentru cei intiercati si pentru cei mai mari: laptele animaleloru de casa; in lapte se afla representata cea mai perfecta mestecare a diverseloru substantie cu apa; din elu 'si compune copilulu mai bine particellele corpului seu. Ósele, potemu dice, in lapte 'si afla materialulu celu mai corespundietoriu si mai suficiente.

Inaintandu copilulu mai tare in etate, cam de 5—6 luni, atunci potemu procede la unu nutrimentu mai consistente. Din grisulu, urezu, faina de grâu, amyl, arovrotu, potemu prepara câte unu pasatu, la inceputu numai cu apa, lapte si zacharu, éra mai tardiu cu supa de carne. Pasatu de acést'a pe langa tietia mamei este mancare prea acomodata pentru prunci.

Copiiloru, caror'a au inceputu a le esí dintii, le mai potemu da pre langa cele de susu, si ceva leguma, carne móle taiata meruntu, mancari de faina si lapte; de aici potemu procede successive la mancari mai consistente si usiore de mistuitu. Cu totu de-adinsulu inse se ne ferimu de mancari picante si de beuturi, cum suntu d. e. aromaticele, cafen'a, thea, berea, vinulu, vinu-arsulu; éra din cartofi si din pane négra, catra cari copii au o deosebita atragere, se le damu numai mesuri minimale. Facemu bine, déca dedamu copii de acumu la beutura de apa, in sa se nu le damu apa pré rece.

Copii ajunsi la 2 ani potu siedé chiar' la més'a parintésca, dar' si aici trebue feriti de mancari grele, cum e d. e. carnea grasa, legumenóse, aromatice, mancari si beuturi inferbentatorie. In genere este o datina gresita, a da copiiloru din t^ote mancarile si beuturile, din cari mananca parintii, si e mai con-

sultu a nu'i pune cu noi la mésa, déca nu ne potemu retiené de a le da din tóte cate o bucata. Mai bine e, de a invetiá copii de timpuriu cá se nu fia pré pofitori si licai. Din beuturi se le damu apa, lapte si ne potemu demite chiar' la pucina bere. Nu se póte condemná de ajunsu disordinea ce a prinsu in tempulu mai nou radacine asia de aduce, adeca nutrirea copiiloru numai cu carne, chiar' si la cina. De cina i convine baiatului mai bine supa, leguma, prajituri mai usióre, póme. De altu-mentrea ér' se nu fimu pré scrupulosi intru alegerea nutrimenteloru, cà-ci si din partea acést'a se potu iví daunele cele mai mari.

Tabaculu séu tutunulu consideratu din punctu-de-vedere medicinale.

Acésta substantia nici nu se mananca nici nu se bea, totusi fiindu ea cá si beuturile spirituóse o substantia care se consuma numai din placere, asia credemu cà se póte pune cu totu dreptulu in rondulu acestora. Afara de aceea si usulu romanescu alu limbei ne indreptatiesce la acésta: romanulu bea tutunulu.

Tabaculu fumatu, mestecatu séu trasu cá pulbere pe nasu 'si esprima la celu nededatu influinti'a sa in trei feliori. Mai antaiu 'lu aflamu atacandu organele de gustu si mirosu, dupa aceea organele de mistuire si respiratiune, in fine sistemulu de nervi, pe care mai antaiu ilu irita si dupa aceea ilu ametiesce. Influinti'a lui este legata de nicotinu, care este unulu din veninurile cele mai puternice, întrecându pre tóte celelalte alcaloide si materii narcotice. O picatura de nicotinu e in stare se omóre pre unu iepure de casa in 8 minute; o cantitate nu cu multu mai mare póte aruncá chiaru pre omn la pamentu. Si ce este o picatura de nicotinu altu-ceva, decatú estrasulu chemicu alu unei foitii de tabacu! Fia-care fumatoriu isi va aduce cu mari fiori aminte de ceea ce a patitu elu la prim'a sugara séu pipa. Déca organismulu omului nu s'ar' dedá cu atat'a facilitate la tabacu, la cuantitati asia mari din veninulu celu puternicu, de securu amu poté numerá pe beutorii de tutunu chiar' si pe degete. Numai poterea inventiului a consuetudinei, precumu si dispusetiunea cea placuta, ce causé dia tutunulu, explica esténsiunea lui atatu de mare între ómeni.

Cu tóte acestea, tutunulu remane in veci periculosu, influinti'a lui nu se póte controlá nici-odata. S'au intemplatú casuri, unde omulu a moritu numai din doue pipe (ciubuce) de tutunu.

Dintre morburile locali causate prin usulu de tabacu amentimu catarrhulu de stomacu, produsu prin inghitirea de sucu de tutunu, precumu si catarhele de plumani nascute prin inspirarea fumului de tutunu; de aceea ori-ce tuse, precumu si stomaculu

stricatu, opresce usulu tabacului. In tempulu mai nou s'a observatu influinti'a distructiva a tutunului si asupr'a meduvei spinare, paralisandu peciórele. Intocsicarea cu tabacu pretinde cá remediú contrariu cafea tare, precumu si acide de plante.

Cá medicina se folosea tutunulu la doreri de capu si de facia, doreri de dinti; asisderea in contr'a carceiloru, asthma; in contr'a intocsicariloru cu opiu produce vomare segura; in contr'a morburiloru de apa. Pre din afara se usité dia tabaculu fora succesu in contr'a peduchiloru si altoru morburi de pele. Clistirele de tutunu delatura de multe-ori obstructiunile cele mai cerbicóse, si herniele incarcerate (vatematurile).*)

BIBLIOGRAFIA.

Asupra situatiunei, articoli si foisióre de I. Al. Lapedatu. Acésta carticica de preste siese cóle de tipariu contine mai multi articoli si foisióre, publicate de dn. I. Al. Lapedatu in „Orientulu Latinu.“ Cetitorii voru aflá intr'ensa mai tóte cestiunile sociali-nationali privitórie la romanii de dincóce de Carpati, tractate intr'unu modu destulu de seriusu. Ar fi de doritu, cá publiculu nostru se nu tréca cu nepesare preste scrieri de acésta natura. Carticica costa 60 cr. v. a. si se póte procurá de-adreptulu dela autoriu, care locuesce in Brasiovu. Avemu de gându se mai revenimu cu alta oca siune asupr'a articoliloru si foisióreloru d-lui I. Al. Lapedatu.

*) Pre càtu amu observatu si noi, cei mai multi medici practici condemna si despretiuescu usulu tabacului. Sunt éra si unii, mai pucini, carii vorbescu de tabacu cá si de cafea cu óresi-care indiferentia, in se numai relative la persónele adulte, candu organismulu omenescu ajunge la maturitate perfecta, cá se póta suferi iritatiuni mai mari de nervi; in càtu pentru tenerime, condemnarea tabacului este unanime din partea toturoru mediciloru. Dara in dilele nóstre se pare cà este unu blastemu caditu asupra omenimei europene, cá parintii si toti moderatorii adulti ai tenerimei privescu cu nepasare criminale la debilitarea generatiuniloru tenere si fragede, in totu modulu, prin tutunu. Staturile in care domina monopolulu de tutunu, se parú a incuragia blastemati'a acést'a prin inventiuni de sugare cu nume specióse, cumu sugare de dame, sugare de baieti etc. De aceea nu este mirare déca intempini pe tóte stradele copilandrii urdurosi de cate 12—13 ani fumandu'ti la nasu cu impertinentia, pentru care in alte timpuri numite barbare, nu ar' fi scapatu fara 12 nuiele date pe pielea góla, éra déca ar' fi fostu scolaru 'i-ar' fi ajunsu pedéps'a eliminarei. Betranii nostrii adeca judecá asia, cá copilandrii si junisiorii dedati la fumatu, au si apucatu pe calea coruptiunei, a ruinei fizice si morale, in societati depravate, in care se invé dia tóte blastematiile. De aceea betranii nu se mirá astadi, cá comisiunile de asentatiune suntu necesitate se respinga cu celu mai mare disgustu si despretiu pre multime nenumerata de juni destramati si ruinati fisicesce, carii aru fi buni, precumu disese dr. Leo déla Hala, numai se impla spitalele, séu se bánuia la gur'a tunuriloru. Red.